Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutio vitae sacerdotalis

Trithemius, Johannes

[Augsburg], nach 22. Okt. 1494

Iohannis Tritemij [...] de vita sacerdotum. ad Nicolaum presbyterum Mernicensem presbyterum tractatus exordium sumit

urn:nbn:de:bsz:31-327149

Visual Library

¶ Johannis Tri-
temij abbatis Spanheme̅
ſis ordinis diui patris Be-
nedicti. de vita ſacerdotuꝫ
ad Nicolaum Oernicen-
ſem preſbyterum tractatus
exordiu̅ ſumit. ¶ Caplm. j.

Petis a me Nicolae fra
ter amantiſſime. ⁊ cre
bris epiſtolis inſtas.
vt tibi formaꝫ in ſacer
dotio laudabiliter viuendi. ſtilo
co̅me̅dem. Supra vires ingenij
me laborare co̅pellis. morſibuſqꝫ
emuloru̅ lacerandu̅ exponis. qui
me ex hoc p̅ſumptuoſum iudica
bunt ꝙ viam qua̅ ipſe necdu̅ am
bulare didici. tibi velim demon
ſtrare. Et qua̅qꝫ ſe res ita habeat
malo tame̅ emulationis ſubire iu
diciu̅. qꝫ charitatis in te mee ferre
detrimentu̅. Tanta enim dilectio
ne te ſemper colui. vt negare tibi
quippiam poſtulanti nu̅qꝫ con
ſueuerim. Cupie̅s itaqꝫ ſatiſface
re p̅cibus tuis. norma̅ viuendi ex
ſcriptis ſanctoru̅ tibi co̅mendare
volui. no̅ ꝙ ſtatui tuo prorſus ex
omni p̅te ſufficiat. ſed pro quali
cu̅qꝫ principio ad honeſta̅ co̅uer
ſatione̅ te ſi velis inducat. In pri
mis itaqꝫ te moneo ex diffinitio̅e
no̅is. ſtatum penſare indicte con
uerſationis. Etenim dicimur cle
rici. quotquot i̅ ſorte̅ dn̅i ſumus
ſpecialiter electi. Interpretemur
itaqꝫ vocabulu̅ no̅ia. ⁊ intellige
mus qualitate̅ p̅cepte honeſtatis
Cleros etenim grece. ſors interp̅taꝛ
latine. A cleros ergo clerici. in
dn̅i ſortem dicunꝛ electi. Si nos
igiꝛ in dei ſortem vocatos agno
ſcimus. cur adhuc mu̅do milita
mus. Ad quid in terra morie̅tiu̅
hereditate̅ querimus. qui deum
ſe nobis pollicente̅ hereditate̅ ex
pectamus. In veteri namqꝫ teſta
mento legimus dominum ſacer
dotibus ⁊ leuitis precepiſſe. ne in
ter filios iſrael fratres ſuos acci
perent hereditate̅. eo ꝙ ipſe here
ditas eſſet eoru̅. Nunc ergo ſi eſſe
te clericu̅ exiſtimas. debes a cete
ris hominibus excellentia co̅uer
ſatio̅is honeſtior incedere. ⁊ mu̅
di huius perituras diuicias mini
me amare. Quo̅ ſi animu̅ tuu̅ ſecu
li hereditati ſubmiſeris. extra ſor
tem dn̅i. cu̅ inſipientibus colloce
ris. Non enim dignabitur te dn̅s
inter electos ſuos recipere ſi poſt
aurum abiens. mundum decreue
ris amare. Turpiſſima eſt in ſacer
dote chriſti auaricia. que ſeruum
dei miniſtru̅ facit idoloru̅. Nec
ſi animu̅ tuu̅ ſemel ceperit. nu̅qꝫ
ſui compotem amplius dimittit
Nemo enim po̅t duobus dominis
diſſentientibus ſeruire. Non po
teſtis inquit deo ſeruire ⁊ ma̅mo
ne. Non poteris bonus eſſe cleri
cus. ſi fueris auarus. Scio au̅t ⁊
longa experientia tecu̅ co̅uerſan
do didici. quoniaꝫ natura parcu̅
te genuit. caue ne donu̅ gratie ad

fomenta cõuertas auaricie. Eni
uero q̄ volũt diuites fieri in hoc
ſeculo. frequenter temptationes
incidunt diaboli. Oportet autẽ
miniſtrum dei ſegregatum eſſe a
ſollicitudine mũdi. quia non po
teſt ad deuz ire mens libera. ſi ter
renis curis fuerit implicata. Hic
coronas raſas portamus in capi
te. quatenus abiectis ſuperfluita
tibus libere ad deũ aſcenſum pa
remus ĩ cogitatiõe. Crines nãqꝫ
capitis. ſuperfluitates terrene de
ſignant actionis. Et ſicut ex ſup
fluitate humoris crines capitis
proueniunt. ſic ex amore pecunie
ſollicitudines mundi creſcunt.
Cũ ergo crines capitis in modũ
corone abradimus. monemur vt
miniſterio dei applicati. omnes
curas mũdi contemnamus. Si
cut autem caput pars eſt eminen
tior corporis. ita mens vis ſupre
ma rationis. Idcirco autez coro
nam geſtamus in capite. vt terre
nis curis abſoluti ad dei contem
plationem liberius eleuemur in
mente. Unde ꝛ nos clauſtrales
q̄ monachi dicimur. coronis am
pliſſimis ornati. crines pautio
res in capite relinq̄mus. vt nos
actiue vite mortuos in cõtempla
tione celeſtiũ vacare ꝑamplius
oſtendamus. Attende nunc dif
finitionem nominis. ꝛ cura con
dignis vite meritis ſorti reſpõde
re ſuperni conditoris. Omni cu
ſtodia ſerua cor tuuz ne te in pro
fundum auaricie demergat cupi
ditas. ne libidinis ardor animuz
tuum cuz peccatoribus in ſcenũ
luxurie detrahat. ne ſuperbie fa
ſtus te ad inferos ſine fine cruciã
dum ſecum trahat. Caue ne per
huius mũdi curas a ſorte dei de
cidas. caue ne famaz boni nomi
nis perdas. caue ne in via contẽ
ptorũ dei pergas. Ruinas mul
torum in circuitu ſacerdotum cõ
ſidera. ꝛ de tuo ſemper periculo
ſimili formida. Nuſq̄ꝫ inter mor
tales ſecurius viuit. q̄ꝫ ſi pericu
lum ſemper timeatur. Unde ſcri
ptum eſt. Beatus homo q̄ ſemꝑ
eſt pauidus. qui autẽ mentis eſt
dure. corruet in malũ. Enimuero
periculũ qui timet. cauet. qui ne
gligit. incidit. Oportet miniſtrũ
chriſti. ſacerdotẽ dei. virũ eſſe nõ
puerum. vt ſciat ꝛ intelligat qua
le onus ſuſceperit. pro cuius ad
miniſtratione in diſtricto dei iu
dicio ſit redditurus rationẽ. Sit
ergo prudens. ſobrius. caſtus ꝛ
quietus. ſit pudicus. benignus.
mãſuetus. vt qui plebis indocte
preceptor conſtituit. nullum de
ſua conuerſatione contemptum
patiatur. Sacerdotis eſt interro
gatũ reſpõdere de lege. vicia ſub
ditorũ per verba ſancte p̄dicatio
nis conſtanter arguere. ꝛ nulla ꝑ
veritatis amore aduerſa formida
re. Oportet eum qui ſacerdotio
in populo dei fungit̄ virum do
ctum eſſe in lege diuina vt ſciat in
tempore noua proferre ꝛ vetera
ne inter canes mutos non valeu

tes latrare. officiũ ſui perdat dig
nitatem. Tuum nunc eſt o Nico
lae aliorum vicia ſedula monitio
ne arguere. ⁊ te vicijs alienum ex
hibere. ne ſi vicioſus crimina ar
guas. temetipſum damnandum
reddas. Nemo enim in alio con
fidenter poteſt reprehẽdere. qđ
ſe conſciencia teſte meminerit cõ
miſiſſe. Oportet ergo illum eſſe
irreprehenſibilem. qui aliorũ pec
cata ſe dẽt iudicare. quia qui in ſe
cõmittit quod in alijs arguit. nõ
emẽdat ſed prouocat. Sed mul
ti hodie inter ſacerdotes hypocri
tis ſimiles inueniunt. qui delin
quentibus in leuioribus fratribus
iraſcuntur. ⁊ ſibi nolunt a quoq̃ȝ
indignari. Miſera humane fra
gilitatis conditio. peccatorẽ pec
cator cõdemnat. ⁊ diſparem fert
in pari crimine ſententiã. Men
tiar ſi non multociens proximuȝ
ſuuȝ de fornicatione arguit adul
ter. pauca in alio vicia condẽnat
iudex in multis vicioſus. ⁊ vt ſu
am prauitatem occultare valeat.
omnium delicta manifeſtat. Cõ
tra quem a domino dicitur. Hy
pocrita. eijce primũ queȝ geſtas
trabem in oculo proprio. ⁊ ſic fe
ſtucam videas in alieno. Quid
furem reprehendit ſacrilegus. vi
cioſum ſceleratus cur arguit. In
fructuoſa prorſus omnis erit cor
rectio. quaȝ vite cõmaculat equa
lis turpitudo. Ut igit̃ careas hy
pocritarum opprobrio. caue alte
rius corrector in ſimili delinque
re peccato. Nunquam fiet vtilis
correctio in ſubditis. dum is qui
p̃eſt publicis ſubmittit colla pec
catis. Enimuero ius correctiõis
amittit. quando correctoris con
uerſatio ſubditoruȝ vicijs inqui
natur. Sacerdotij vileſcit aucto
ritas. ſi honeſtatem conuerſatio
nis publica corrumpit iniquitas
Omnis igit̃ correctio in ſuo au
ctore ſumat exordiuȝ. ⁊ ſic demũ
ſecura procedat in publicũ. Su
ſpendat correptionis ad tempus
ſententiam. queȝ in crimine ſimi
li conſciencia propria remordet.
Corruptus iam eſt vt plurimuȝ
ſtatus credentium. ⁊ eſt ſicut po
pulus ſic quoq̃ȝ ſacerdos. om̃es
auaricie ſtudẽt. a maiore vſq̃ȝ ad
infimũ. Ue genti peccatrici. que
ſemper ad grauiora prolabitur.
dum pari delicto noxios ſuos iu
dices intuetur. Ad tantam nunc
miſeriaȝ deuenit auctoritas eccle
ſiaſtica. vt ſacerdotũ verba iubea
mur amplecti non facta. Dicunt
enim de ſemetipſis infelices pre
ſbyteri. inquinatiõis ſue teſtimo
nium perhibentes. Eruditionis
noſtre verba vos o chriſtifideles
attendite. exempla cauete. O ver
ba confuſione ſempiterna digniſ
ſima. que quantũ ex doctrina eru
dire populuȝ dei debuerant. tan
tum ex operibus peruerſis ſcan
daliſant. Indocti rudes. iaȝ ſine
diſcretione meriti ad ſacerdotiuȝ

venīunt. qui moribus ſuis peſſi
mis chriſti oues infeliciter occi
dunt. Nulla iam inordinandis
clericis vite ſanctitas requiritur.
litterarum eruditio nulla poſtu
latur. conſcientie puritas non at
tendit̄. Sufficit apud eos. ſi cur
renteꝫ ſortem poſſint conſtruere
ſi cuius partis orationis ſit domi
nus reſpondere. ſi ita ⁊ non intel
ligere. Ve noſtre tēpeſtatis epi
ſcopis. qui ſecularibus negocijs
intenti ordinationes clericorum
non conſiderāt. ſed curam exami
nandi imperitis locant. q̄ꝫ diſtri
ctam ſunt ſubituri ſententiaꝫ. qui
ſe totius in eccleſia mali exhibent
cauſam. Enimuero cuꝫ oporteat
ſacerdotem ſidelium doctuꝫ eſſe
⁊ ſanctum. qua temeritate impe
riti ad ſacerdotium veniunt. qui
nec ſe nec alios erudire poſſunt.
Neqꝫ enim ſiue doctrina bona in
clerico vita ſufficit. neqꝫ doctrina
ſine vita populum ſalubriter eru
dit. Nam doctrina ſine moribus
doctoreꝫ perimit. vita ſine doctri
na inutilem facit. Latratu ſiqui
dem canuꝫ ⁊ baculo paſtoris. ra
bies luporum fuganda eſt. Pa
ſtor itaqꝫ eccleſiaſticus per vitaꝫ
bonam ouibus ſuis exempluꝫ iu
ſticie prebeat. p ſalutarem doctri
nam mentes auditorū paſcat. ne
ſi vnuꝫ ſine altero faciat. vel ſe ne
gligat vel gregis curā infructuo
ſe agat. Heu quid dicaꝫ de ſacer
dotibus noſtris indoctis ⁊ vicio
ſis. auaris. luxurioſis ⁊ peſſimis
Pudet me loqui. ⁊ ſilere non va
leo. Proſpice tibi Nicolae chariſ
ſime ne imitator eorū fias. qui cō
temptis codicibus ſcripturaruꝫ
ludis ⁊ potationibus diem totū
vacant. qui ſe mulieruꝫ cōmixtio
nibus maculant. qui prauis ſuis
moribus. multos in lege dei ſcā
dalizant. Eſto in populo dei ho
neſtatis exemplar. in oībus quā
tum fieri pōt te irreprehenſibileꝫ
exhibeas. vt omneꝫ de te male ſu
ſpitiōis occaſionē tollas. Opor
tet enim teſtimoniū haberi. etiaꝫ
ab his qui foris ſunt. quia predi
cātis ſermo facile contēnit̄. cuius
vita malis ſuſpiciōibus in popu
lo notat̄. Teipſum itaqꝫ bonorū
operum cultorē exhibeas. quate
nus populū dei nō minus exem
plo q̄ꝫ ſermone informare queas
Quod vt ſalubriter poſſis perfi
cere. conſortia indiſciplinatoruꝫ
cura declinare. q2 vix ſine reph̄en
ſione viuere ſufficit. q̄ malorū cō
ſortia nō fugit. Dicit em̄ ſcriptu
ra. Cū ſancto ſanctus eris. ⁊ cum
peruerſo peruerteris. Et iterum.
Qui tangit picem. inquinabitur
ab ea. Vnuſquiſqꝫ propoſiti ſui
delectatur habere conſortes. Si
igitur bonus es. bonorum ama
conſortium. Nam ſi pedem tuū
a conuentu malignantium non
prohibueris. ſubditorum detra
ctionibus omni tp̄e ſubiacebis.
Facile decipit̄ iuuenilis animus

conſortio peruerſorum. Juuenis es. ⁊ in vtranqꝫ partem flexibilis Jdcirco ſumma tibi diligentia inuigilanduz eſt. ne indiſciplinatorum conſortio deprauceris. Nihil enim ſic iuuenibus nocet. quemadmodū praua exempla ſeniorum. Quanto vero iunior es tanto tibi maiori ſollicitudine curandum eſt. vt vitam tuam in ſinceritate timoris dñi cuſtodias. Scriptum eſt enim. Adoleſcēs iuxta viam ſuā, etiam cum ſenuerit nō recedet ab ea. Quod iuuenis didiceris. in ſenectute practicabis.

De fugiendo conſortio mulierum. Cap. ij.

De feminarum autez familiaritate (q̄ ſacerdotibus dei pniciosiſſima eſt) quid dicam. cuz decreta ſanctorū patrum hanc illis diſtricta ſatis prohibitione interdicant. Si tibi beatiſſimi patris Hieronymi monita preſcripſero illico exclamabis. Domū gubernare ſine miniſterio famule non valeo. cibos mihimetipo parare non ſufficio. mundare veſtes ſordidas nolo. Quid inquis mihi p̄cepta Hieronymi allegas. que non ligant niſi volentem. Quis Hieronymū legiſlatorem meuz conſtituit. Sacroſancta inquam eccl'ia vniuerſalis dicta illius approbat. Jnter canones precepta eius de hac materia lata iacet. ⁊ tu contra tantam auctoritatē mutire preſumis. Sed diceres. Legem hanc abrogauit cōſuetudo contraria. que pro iure ex multo tempore eſt habenda. Sed mentitur iniquitas ſibi. ⁊ ſtulta conſideratione in ſemetipſa decipitur Conſuetudo bonis moribus cōtraria. nunquam legem aut tollere aut conſtituere poteſt. Et quid tam contrariū honeſtati ſacerdotali. q̄ʒ adoleſcentularum contubernio delectari. Periclitatur caſtitas. vbi inter mulierculas ſacerdotuz tranſit ſocietas. Prima enim ⁊ fortiſſima clericoruz temptamēta. ex frequenti acceſſu mulierum proueniūt. Multos proſtrauit ſtulta p̄ſumptio. qui manibus (vt ita dixerim) inſtrumenta victorie hoſtibus tradiderunt Difficillime vitatur periculum. ſi occaſio non vitetur. Enimuero dum femina moratur cuz clerico ſolaqꝫ reſidet cum ſolo. cibos comedenti preparat. lectulūqꝫ dormienti cōponit. alloquit. arridet fomenta libidinis adminiſtrat. Quantumlibet ſancta ſit femina ſemp̱ clerico eſt timēda. Nā ſicut ſcintille de carbonibus proſiliūt ita virus cōcupiſcētie ex mulierū aſſidua familiaritate diffundit.

Ianua diaboli. porta inferni. via
iniquitatis. ſcorpioniſqꝫ dira per
cuſſio. ⁊ nociuū genus fallendi.
viro caſto familiaris eſt femina.
Cum proximat ſtimulat. cum lo
quit̃ incendit. cū tangit vehemen
ter exurit. Non damnamus ſexuꝫ
ſed caſtitatis denunciamus peri
culū. Legimus ſanctū auguſtinū
tantopere fugiſſe feminas. vt do
mū ſuam epiſcopalem nec ſororē
propriā ingredi ꝑmitteret. Noui
mus ⁊ nos ꝗ̄plures ſacerdotes
qui ⁊ domū ⁊ plebem ſibi cōmiſ
ſam ſine miniſterio famule mul
tis annis innocue gubernarunt.
Necqꝫ enim tibi difficile erit imita
ri. quod alios conſpicis actitaſſe
Caue itaqꝫ ⁊ conſortio adoleſcen
tularū ne appropias. cum etiam
inter anus caſte viuere difficile ſit
Memento cuꝫ quo loquaris in
altari. ⁊ os diutnis miniſterÿs cō
ſecratū. ne effundas in oſcula me
retricū. Turpiſſimū eſt manibus
ſancte vnctionis oleo cōſecratis.
quibus dei filius tenet̃ ⁊ imolat̃
tactibus pollutis contingere mu
lierem. Ne dederis maculaꝫ glo
rie tue. ⁊ nomen tuuꝫ cunctis in
opprobriū. Te cuncti in publico
te in agro ruſtici aratores ⁊ vini
tores quottidie fortiter lacerabūt
ſi cum feminis (maxime iuniori
bus) iuuenis ipſe habitare ꝓſum
pſeris. Eris in prouerbiū ⁊ deri
ſum omni populo. ſi iuuēcularū
domicilia frequēter fueris ingreſ
ſus. Cōtra hoſtē tuū inuiſibilem
qui latus tuum ſemper inſidian
do circūuolat omni tꝑe vigila. ⁊
iuxta naſonem. Malorū princi
pÿs obſta. quando adhuc infir
miora ſunt temptamenta. Nam
ſicut videmus poſtea ꝗ̄ clericus
ſemel corpus ſuum amplexibus
meretricum exhibuerit. raro vel
nunqꝫ ad ꝑfectam emendationeꝫ
redit. Omnes em̄ qui peruerſo
amore vexantur. quanto diutius
in ſceno luxurie iacuerint. tanto
difficilius ad ſanitatē mentis re
uertunt̃. Figit in corde humano
radices viciū fortiter inueteratū
O quot hodie ſacerdotes in dei
eccleſia ſunt. qui in profundum
luxurie ſubmerſi. longanimitatē
dei contemnunt. ſicut ſcriptū eſt.
Impius cum venerit in profun
da malorū contēnit. Multi ſunt
nō dubiū inter clericos libidine
ſordidatos. qui cum a principio
ſue promotionis caſte viuere pro
poſuerunt. ex negligenti ſenſuuꝫ
cuſtodia decepti. nunc ſine omni
timore dei quaſi licenter ex cōſue
tudine meretricibus cōmiſcent̃.
Nihil peccati conſuetudine dete
rius. qua fit vt crimina grauiſſi
ma. velut minima eſtiment̃. For
tiſſimū peccati vinculum. eſt con
ſuetudo peccandi. que tempore
creſcit. ⁊ mora virium ſumit incre
menta. Optime igit̃ aduerſus in
cendia carnis cōſuluit. qui in car
mine dixit. Principÿs obſta. ſe
ro medicina paratur. dum mala
per longas conualuere moras.

Sed ꝑpera. nec te venturas differ
in horas. qui non eſt hodie. cras
minus aptus erit. Non tardes cō
uerti ad dominum ait ſcriptura.
nec differas de die in diem. quo
niā quanto penitentiam diutius
diſtuleris. tanto minus aptus ad
penitendū eris. Aſcende nūc mē
tis tue ſpeculā. ⁊ vide ſtultorum
inſaniā ſacerdotū. qui a vilibus
concubinis ducunt captiui. vt nō
quecūqꝫ volunt illa faciāt. ſed q̄
ſibi a ſcortis ꝑcipiunt. Uideres
interea ſtolidū clericū aſſidere cō
cubine ſue. ⁊ aperto illā ore intuē
tem. ⁊ ſi arriſerit ei ridet. ſi fuerit
indignata blandit ei. donec recō
cilietur in gratiā. Captiuus ducit
per feminam infelix ſacerdos. ⁊
qui alios regere debuerat. ancille
ſue dominio ſuperat. O quis cre
deret quantos inter hec miſer ge
mitus emittat. quotiens hoc du
riſſimū archidiaboli iugum abij
cere cogitet. quales in corde ſuo
dolores portet. Interduz deniqꝫ
tanta contra beſtiā ſuam diſplicē
tia tangit. vt eaz a ſe repellere cra
ſtino meditet. Interea dat verba
contumelioſa ⁊ recipit. demūqꝫ
poſt verba venit ad verbera. ꝑcu
tit ⁊ repercutit. maledicit ⁊ blaſ
phemat. O ſtupendū ſpectaculū
caput ſacerdotis quod continge
rc non licet principi. manus me
retricis. lacerant. ꝑcutiunt ⁊ con
tundunt. Demū poſt maledicta
⁊ verbera ad fletuz ſe femina ver
tit. lachrymas diabolo infunden
te emittit. quouſqꝫ tandem ad mi
ſericordiā captiuū infelicez reuo
cet. ſibiqꝫ placabilez reddat. Cer
neres nunc mutatum ſubito cleri
cū. ⁊ lachrymis abre ſue adeo cō
motum. vt qui iniuriā ſuſceperat
prior veniam deprecet. Menſa
dehinc apponit. conuiuiū inſtau
rat. verbis miſcent ſuſpiria. noua
rum cōmercia tractant nuptiarū
Sedet inter hec ſtolidus ſacer
dos de patientia ⁊ māſuetudine
diſputans. ſe in amicam deliquiſ
ſe ſuſpirat. ad eius gratiā recupe
randam totis viribus laborat.
Quid poſt renouatā gerat amici
tiam. tibi cogitare potius licebit
q̄ꝫ mihi loqui. Non eſt timor dei
ante oculos ſacerdotis vinculis
cōcubine ligati. de penis inferni
pauor nullus. nulla ſacerdotalis
cogitatio dignitatis nulla memo
ria publice honeſtatis. Adeo vi
cium hoc incontinentie in clero
iam ꝑualuit. vt quaſi ceperit eſſe
licitū. quia publicū eſt. Miſerā
da generis humani cōditio. qui
aliorū ſcelera debuerant emenda
re. grauiora cōmittunt. Sedent
proch pudor in villis ⁊ vrbibus
publice ſacerdotes concubinarū
ſuarū cōmixtione diffamati. quo
rum tantus hodie inuenit nume
rus vt ſi preſul aliquis in ſola ſua
dioceſi tales voluerit corrigere.
ſola multitudine victus. a propo
ſito terretur. Si cuiuſpiam ex ta
libus domuz ingrederis. offen
deres aliquotiens ſacerdotē ſuū

infantulū fornicationis paterne
teſtem brachijs baiulantem. ⁊ in
ter legendum horas canonicas.
plorantem cōſolari verbis ⁊ can
tibus. Uideres quoqꝫ ſurgentez
de lecto patrem infauſtum. natū
excipere genibus. oſculiſqꝫ porre
ctis illum in dextro genu locatuz
in ſiniſtro breuiarium. Inter orā
dum ridēti infantulo arridet. plo
ranti blanditur. crebris tacentem
verbis affak ⁊ nutibus. Interea
blanda mater occurrit. de manu
patris dulce pignus codicem ra
pit. folia tractat. lacerat. fluenti
buſqꝫ ex ore ſaliuis. genitoris per
miſſu cōmaculat. Nulla inter hec
oranti deuotio. nulla verbis ad
hibetur intentio. ſed omnis ſolli
citudo in conſolatione plorantis
conſumitur. Cadunt verba ex ore
orantis cōfuſa. crebriſqꝫ infantu
li oſculis interrupta. adeo vt ora
tione completa. vix ſe meminerit
oraſſe. Interea nolam trahit edi
thuus. ad ſacrificanduz altare cō
ponit. a populo ī ecclelia hieros
expectatur. Accurrit lotis mani
bus in locio pueri ſacerdos. ve
ſtes ſacratas quanta poteſt feſti
natione induit. ſacrificium dei di
ſtracta mente conſumit. O con
ſciētia vbi interim manes. vbi cō
tempta iaces. O tu miſer qui dei
filium pollutis manibus contre
ctas. quouſqꝫ animam tuam vul
neras. laceras. ⁊ interimis. Qua
deniqꝫ temeritate accedis ad alta
re. corpore ⁊ animo pollutus. Ni
ſi magna omnipotentis dei miſe
ratio ad tempus tibi parceret. te
in altari angeli ꝓuocati indigna
tione graui percuterent. Ubi eſt
votum caſtitatis perpetue. quod
in manus epiſcopi (cum te ordi
naret) promiſiſti. Ubi eſt ſacerdo
tij tui aſſumpti reuerentia. Pec
caſti. quare non agis penitentiaz
Quouſqꝫ longanimitatē dei con
temus. An ignoras ꝙ patientia
dei ad penitentiam te adducit.
Tu autem ſecundum duriciam
tuam ⁊ cor impenitens theſauri
zas tibi iram in die ire. ⁊ iuſti iu
dicij ieſu chriſti. Puto quidem
in futurum penitere cogitas. ſed
c̄ꝫ ſit proxima penitētie amputa
trix mors minime penſas. Enim
uero miſericors deus qui ventaz
penitenti promiſit. differenti diē
craſtinum non ſpopondit. Cleri
cum autem quem femina cohabi
tans ſemel captiuum abduxerit.
nunq̄ꝫ aut raro liberum niſi mor
te interueniēte dimittit. Tranſco
quod multi concubinaruz ſuarū
dolis ⁊ maleficijs vſqꝫ adeo ple
rūqꝫ dementantur. vt ſe ab illarū
turpiſſimo amore nequaquā poſ
ſint excutere. Horret auditus fa
cinora meretricum. nec pudicitie
ſynceritas audire patitur. qualia
per ſacerdotum concubinas quā
doqꝫ perpetrantur. Ex katame
nio pulmentum dominis ſuis
conficiunt. ⁊ dum eos ad amorē

amorē ſuum cupiunt allicere. in
colicam ⁊ inſaniam conuertunt.
Horrendis maleficijs ⁊ ſuperſti
tionibus. ſuis concupiſcentijs ſa
cerdotes implicant. donec exhau
ſtis paulatim viribus. eos peni
tus inutiles reddant. Beatus ho
mo quē deus a muliere mala ⁊ lu
xurioſa cuſtodiuit. Non eſt iniq
tas ſuꝑ malicia mulieris. que ma
lis amoribus fruitur. Quicquid
excogitat temptat. quicquid pōt
audet. Nemo credit quibus ſtu
dijs. vijs. ⁊ adinuētionibus vtit̄.
vt eum quē decipere cogitat. ſuis
voluptatibus indiſſolubili vincu
lo ꝓſternat. Ad vota ſe dn̄o ſuo
coniungit. nō quia diligit. ſed qꝛ
cupit. Cōcubinarū etenim turba
predam ſequit̄. non ſacerdotem
Quouſqꝫ diues eſt oībus abun
dat. latus dn̄i non deſerit. ſi aūt
pane indigere ceperit. concubina
ad aliū ſe cōuertit. Interdū vero
gnatorū intuitu. ſacerdos ⁊ con
cubina vſqꝫ adeo cōglutinati ſūt
vt ſeꝑari ab inuicem (niſi ꝑ mor
tem) nulla ratione poſſint. Fieri
etiā ſolet. vt prebendas ſuas non
nulli malint dimittere ꝙ̄ cōcubi
nas. Quid primo preceptori tuo
contigerit. non ignoras. Is ſeuo
meretricis illius amore. quā no
uiſti. miſerrime ſeductus. cū pro
pter metum viri cohabitare ei pu
blice non auderet patriā. domū.
cognatos. ac que habebat benefi
cia contemnens. vt illa frui libere
poſſet. cū ea clam fugiēs diſceſſit

Et nemo quo abierit. vſqꝫ in ho
diernū diem nouit. Scio quēdā
ex concubinarijs ſacerdotē. quē
cum pro ſuo peccato inter me ⁊
ipſum aliquādo increparem. ad
hoc finaliter induxi. vt continen
tiam deinceps ꝑpetuā in manus
meas vellet promittere. Cūqꝫ vr
gerem, vt mox cōcubinā eijceret
reſpōdebat. Non poſſum. Qua
re inquā. Si eam inquit abijcerē
quis infantulorū meorū curā ge
reret. Habebat em̄ ex ea iā duos
pueros. Pauper aiebat ſum. pro
mercede locare illos non valeo.
Matrem itaqꝫ donec infantuli
creſcant non eijciam. ne reus ſan
guinis fiam. Caſtus tamen ero
cum caſta. nec vlla deinceps cō
mixtione illi ſociabor. Et quid fa
cies inquā. ſi prius ꝙ̄ iſti creue
rint. alij in locum eorum ſurrexe
rint. Iurauit ſe id velle cauere ne
fieret. Non emēdabis inquio cul
pam. niſi eieceris concubinam.
Difficile eſt aſſueta relinquere. ⁊
a priſtinis vicijs. preſente occaſio
ne. abſtinere. Nemo ſerpentē fo
uebit in ſinu illeſus. Abijt homo
in domū ſuam. ⁊ domeſtica ſcele
ra vſqꝫ in hunc diem nō deſeruit
Conſideraui oꝑa dei. qm̄ quem
ille deſpexerit. nemo pōt emenda
re. Adeo difficile eſt ſacerdotem
ſemel in fornicationē lapſum ad
caſtitatem veram poſſe reſurgere
vt ex oībus vnū vix queas inue
nire. Nam iuxta ſcripturā. Qui
facit peccatū. ſeruus eſt peccati.

e qui turpi amore ſemel ſubꝗ̄cit.
vix vnꝗ̄ ex toto liberat. Facilius
enim fornicatio fugit ꝗ̄ emende
tur. Idcirco moneo te. ⁊ obteſtor
vt conſortia mulierum fugias. ne
famā boni noīs perdas. Semel
quippe infamatus de fornicatio
ne preſbyter. amiſſum nūꝗ̄ recu
perabit honorē. Sed ⁊ colloq̄a
feminarū deuita. crebras in foro
ſalutationes declina. quia ꝑ leuia
verba venitur ad peſſima facta.
Multos em̄ decepit incauta fe
minarū allocutio. Omni tempo
re vigilans eſto. nec tibi metipſi
vnꝗ̄ confidendū duxeris. ꝗ̄diu
in carne viuis. Complures em̄ in
ſenectute lapſos agnouimus qui
ſibi de victoria pterita ſecuri vide
bant. Nunꝗ̄ etenim deeſt homi
ni temptatio. quouſq; in hac vita
conuerſatur. Si vero curam do
meſticam ſine miniſterio famule
agere non vales. vetulā de tua co
gnatione probam aſſumito. de
cuius cohabitatione nulla in po
pulo ſuſpicio oriri poſſit. Verū
tamen hoc ante oīa caueas. ne in
famulā maritatā ſumas. Quod
em̄ deus coniūxit. homo nō ſepa
ret. Non caret ſuſpitione mali. co
habitatio vxoris viri alieni. Vo
lo te quoad fieri pōt. teſtimoniū
bonū habere ab oībus. Reddāt
te aliena pericula cautum. ⁊ vbi
multos cecidiſſe conſpicis. ne in
cautus ambulare velis. Memē
to quot fortiſſimi ſapientiſſimiq;
viri ab origine mūdi vſq; in hūc
diem. per mulierū cōſortia perie
runt. Adam prothoplaſtū femi
na decepit. ⁊ eo ſupplantato nos
omnes interfecit. A principio cō
diti orbis ꝑ mulieres filij dei pec
cauerunt. ⁊ ſuis ſceleribus catha
cliſmū ſuper vniuerſum mundū
induxerunt. Exeuntes quoq; de
egypto filios iſrael. mulieres ali
lophilorū proſtrauerunt in deſer
to. Quid iſtas recenſemus. cum
omniū hominū fortiſſimū ſamp
ſon. vilis meretricula captū ſuis
amoribus tradiderit in mortem
⁊ opprobriū. Nemo de ſua forti
tudine preſumat. nemo de priſti
na caſtitate confidat. quoniam ſe
pe qui hodie fortiter ſtare cernit
cras in profundū fornicationis
cadere videt. Sapientiſſimus ſa
lomon. dolos mulierū cauere nō
potuit. quis modo tutus erit. Ca
dit gladio mulierū fortis ⁊ ſapi
ens. ⁊ nos fragiles inſipienteſq;
de ſecuritate preſumimus. Dicit
em̄ qui cecidit. Melior eſt iniqui
tas viri ꝗ̄ mulier benefaciēs. Tu
tius eſt cohabitare viro iniquo.
ꝗ̄ femīe bone. Aduerſarius em̄
caſtitatis diabolus. nūquā ceſſat
caſto viro inſidias ponere. ſi ma
teriā decipiendi poterit inuenire
Aſtutus cū ſit. nouit ad tempus
diſſimulare. donec tandē in vna
hora. omnem laborem ⁊ premiū
tranſacte continētie poſſit euerte
re. Ingerit ſe paulatim amātibus
⁊ ſub ſpecie charitatis rpiane dul
cia de virtutibus ⁊ vicijs verba ſe

minat. quouſqꝫ in laqueuꝫ crimi
nis incautos trahat. Jaꝫ familia
rius deinceps loqui incipiunt. ſe
cretiora ſua queqꝫ alterutruꝫ ape
riunt. cõtingere ſe manibus pau
latim aſſueſcũt. Demũ ꝑ mutuos
riſus futura parant connubia. ⁊
dum ex cõſuetudine familiariter
viuunt. in foueam diaboli ſubito
cadunt. Poſtea vero ꝙ̄ ſemel in
mutuos reatus ceciderint. videt
ſibi factũ aliquantulũ abhorrere
ſed a cepto non facile poſſunt re
cedere. Pergunt igit via qua ce
perant. ⁊ quãqꝫ in principio con
ſciencia celus abhorreat. tamẽ ex
cõſuetudine paulatim id leuius
portat. Et primũ quideꝫ cũ quo
dam verecundo timore laſciuire
incipiunt. ſed deinceps praua cõ
ſuetudine obcecati. amplius nõ
erubeſcũt. Uenter interea ſecreti
conſcius incipit tumeſcere. ⁊ ſce
lus quod latuerat. in publicum
ꝓpalare. Naſcit poſtremo infantu
lus. ad breue tempus pater ⁊ ma
ter erubeſcunt ⁊ ſtatim ad conſue
ta crimina reuertunt. Jam vero
deinceps oĩs verecundia procul
abijcit. cõſciencie oculus obcecat
timor dei ⁊ inferni a memoria pe
nitus repellit. Uiuunt iam licen
ter in peccatis. diabolico glutino
coniuncti. viuunt coram homini
bus diffamati. viuunt a deo alie
ni. In deſperationẽ mox crimen
inueteratũ vertit. penitẽtie reme
dium deridet. longanimitas pa
tientie dei contemnit. Interea ſa
cerdos vſqꝫ eo libidini ſeruus ef
ficit. vt ſine concubina viuere nõ
ſibi poſſe videat. Poteſt quideꝫ
emendare peccatuꝫ ſed renuit.
quia ſe vinculis luxurie inuolutũ
delectabiliter ſentit. propoſitũ pe
nitentie in futurũ ſibi pollicetur
aſſumere. vitam ſuam promittit
emẽdare. Sed dum inter tot cri
mina voluntatem penitendi pro
craſtinat. ⁊ tempus ⁊ poſſe pari
ter amittit. Hinc fit vt ſemi ſacer
dotes concubinarij ad remedia
penitentie ſalutaris raro veniãt.
quia vitam ſuã adhuc diu prolõ
gari ſperant. Jntantum quippe
nonnulli diabolicis dementant
illecebris. vt nihil aliud ꝙ̄ carna
lia cogitare valeant. nihil de futu
ra retributione curent. Plus dili
gunt ſceleratã concubinã. ꝙ̄ feli
citatẽ eternã. Quã putas hi peni
tentiam agunt in extremis. quan
do non voluntate ſed neceſſitate
vrgent. Qui omne tempus vite
ſue in luxuria conſumpſerunt. in
extremis vite ſue articulis veram
penitentiã raro conſequunt. Nã
⁊ ſi talium ſera penitentia (deo mi
ſerante) aliquando vera ſit. non
tamen ſine grauiſſimis purgato
rij tormentis. ad regnũ celorum
poterunt peruenire. Deniqꝫ ſi re
uelationibus credendũ eſt. maxi
ma apud inferos clericorum mul
titudo. ineſtimabiles propter vi
cium incontinentie penas luctur.

num duratures patitur. Uides
quorſum incauta mulierū fami
liaritas clericū pertrahat. quem
eternis cruciatibus inferni dam
nat. Principijs itaqꝫ temptatio
num obſiſtendum eſt. quia luxu
ria nunq̄ꝫ melius vincit̄. q̄ꝫ ſi per
fugam declinetur. Nam ſi ꝑ con
ſuetudinem te ſemel inuoluerit.
nūq̄ꝫ ſine ſpeciali gratia dei. libe
rum dimittit. Si noſtris verbis
adhibere fidē dubitas. exempla
ſeniorū legas. Sed nō eſt opus
in libris exempla querere. cū poſ
ſis ad oculum documēta inueni
re. Ecce multos hodie ſenes ſa
cerdotes nouimus. quorum eſſe
vitam incontinētem ſcimus. Ui
demus in eis etatem ſeneſcere. ⁊
iuuentutis vicia minime ceſſare.
Cūqꝫ ad vltimam ſenectutem ve
niunt. mores prauos non dimit
tunt. ſed quales ab inicio ſemper
fuerunt. tales quoqꝫ ad mortem
vadunt. Cerneres inter eos ſacer
dotes iam decrepitos. adeo luxu
rie venenum imbibiſſe. vt cū pre
ſenectute amplius opere laſciui
re nequeant. cogitatione. verbo.
ac nutibus ad cōſueta inardeſcāt
De qualibus per prophetā dn̄s
dicit. Si ethiops poteſt mutare
pellem ſuam. ⁊ pardus varietatē
ſuam. ⁊ vos poteritis benefacere
cum didiceritis male. Ceſſare au
tem in ſenibus feminarū poteſt
cōcubitus. ſed manet vt olim de
ſiderij actionis. Qualem te igit̄
ſenem eſſe debueras. talis nunc

quoqꝫ iuuenis viuas. Difficile
namqꝫ eſt ſenem mores ſuos corri
gere. ⁊ in veteri mente noua cogi
tare. Enimuero ſenectus mores
habet. non accipit. Qui cū femi
na iuuenis laſciuit. ſenex inſanit.
Bonum itaqꝫ eſt homini cū por
tauerit iugū domini ab adoleſcē
tia ſua. quoniā ſi malus in iuuen
tute quis extitit. raro in ſenectute
bonus erit.

¶ De remedio contra luxuriam. Capitulū. iij.

Onſueuere medici pri
mum egrotis grauita
tē morbi ſubtili diſpu
tatione oſtēdere. ⁊ tūc
demum remedij opem adhibere
Cognita enim grauitate egritudi
nis. minus terret amaritudo po
tionis. Id ego tecum facturus.
primum quidē periculum femi
nee cohabitationis tibi multimo
da demōſtratione aperui. ⁊ quis
ſit finis huius morbi quantum
licuit declaraui. Conſequens igit̄
nūc eſt. vt de remedio cogitemus
Caro enim ſemper cōcupiſcit ad
uerſus ſpiritum. ⁊ niſi exercitio
ſalubri refrenetur. ⁊ ſe ⁊ illum in
profundum damnationis preci
pitat. Hinc probe admonet poe
ta dicens. Ocia ſi tollas. periere
cupidinis arcus. contemptequꝫ ia
cent ⁊ ſine luce faces. Sancta
etenim ſcriptura perhibet. quo
niam in deſiderijs eſt oīs ocioſus

Oportet igit͛ eum qui victum li
bidinis cupit extinguere. ſe in ali
quo ſancto opere iugiter exercere
Ociositas ꝗppe inimica eſt ani
me. Hinc beatus Hieronymus
quendā admonet dicens. Sem
per aliquid boni facito. vt te dia
bolus inueniat occupatū. Opti
mum quippe remediū cōtra ma
las cogitationes. eſt opis ſancti
alicuius occupatio. Enīuero dū
animus circa aliquod bonū exer
citiuʒ delectabiliter intentus eſt.
aliunde non cogitat. Nō patebit
acceſſus diabolo. ſi mens fuerit
occupata in aliquo exercitio. Ex
emplum ſume in ſancto Dauid.
qui occupatus bellicis rebus lu
xuriaʒ domuit. ocioſus in domo
conſiſtēs adulteriū cōmiſit. Duʒ
manus vacat ab opere. mens lan
guet in cogitatione. Si ergo cu
pis libidinem vincere. ociū fuge
Quibus autē exercitijs tempus
accommodare debeas. paucis ſi
placet accipito. Mane aſſueſcas
ante lucem de ſomno exurgere. ⁊
orationibus taʒ canonicis quam
votiuis aliquātulū vacare. Cūqꝫ
penſum ſeruitutis tue orando de
uote compleueris lectionibus ſa
cris deincepſ vacabis. donec te
ad miſſam celebrandā ex officio
vocatū intelligis. Poſt miſſam
orationibus denuo vacandū eſt
⁊ ſacris meditatiōibus q̄ʒ deuo
tiſſime inſiſtendū. Deniqꝫ mani
bus laborādū. domus curanda
negocia. ⁊ ſi quaꝑ neceſſitate fue

rint ordinanda. cū dei timore diſ
ponant͛. Opus aūt manuale ſa
cerdotis eſt ſcribere. codices a ſe
vel ab alijs deſcriptos imp̄ſſoſue
ligare. ceteriſqꝫ honeſtis labori
bus pro ſua conditione vel neceſ
ſitate inſiſtere. Deniqꝫ ſumpto ci
bo laudes deo referēde ſunt. qui
nos hic paſcit in terris. iterumqꝫ
orandūʒ vt poſt hanc vitam ſine
fine paſcat in celis. His rite com
pletis. non ilico ad fabulas cur
rendum eſt. ſed ſacris litteris denuo
vacandū. Deniqꝫ manibus ope
randū erit vſqꝫ ad veſperam que
vltra quartam horam non exten
dat͛ in opere manuali. Cum vero
iam inclinato die dormiendum
eſt. prius ad deuotiſſimas oratio
nes recurrat͛. Quibus expletis.
actuū tuoruʒ ꝑ diem rationē con
ſtituas. ⁊ de negligenti conuerſa
tione tua. te reum coram deo cla
mans. veniam ⁊ indulgentiā ex
poſtules. Nam ſi teipſum iudica
ueris. a deo abſolueris. Et niſi in
timore dn̄i te conſtāter tenueris.
cito ſubuertet͛ domus conſciētie
tue. Quod ſi in aliquo delicto p̄
occupatus fueris. mox ad lamē
tum penitentie recurras. talemqꝫ
ſi fieri pōt confeſſorē eligito queʒ
⁊ ſcientia ſcripturarū idoneuʒ cō
probet. ⁊ conuerſatio cōmendet.
Raro enim confitentibus viam
ſalutis in veritate aperit. qui con
uerſatione reproba viuit. Quod
ſi tēptationes carnis inimico ſug
gerente in anima ſentire ceperis

noli eas per moraꝫ roborare. ſed ꝓ oratiões ⁊ ſancta exercitia quã totius expellere. Lubricus eſt ſerpens libidinis ⁊ niſi in capite nõ facile conterit᷑. Dum adhuc infirmus eſt aduerſarius. facile ſuperat᷑. Nec te ſi viceris aliquando ſecurum exiſtimes. quia non eſt completa victoria. vbi quottidiana gerit᷑ pugna. Quamdiu ergo potes ſubijci. non credas te viciſſe. Noli in tua fortitudine cõfidere. noli tibi victoriã arrogare. ſed ſpem tuã in ſolius dei adiutorio ſcito conſiſtere. Nemo eñ caſtus viribus ſuis. Gratia enim dei adiuta. carnẽ vincit bona voluntas. Oportet aũt contra tẽptationes carnis ſine intermiſſiõe orare ad dñm ⁊ dicere. Cõfige timore tuo carnes meas. a iudicijs eñ tuis timui. noli amare delicias huius mundi. que te cito euaneſcere facient. ⁊ ardore libidinis facile incendent. In victu tuo caueat᷑ ſuꝑfluitas. nec ciborum varietas appetitum moueat ſed fames. Nõ apponant᷑ incentiua libidinum. ſed que corpus alant. non incendant. Uinum in quo eſt luxuria ſemper ſit tibi ſuſpectũ. ne dupli ci ardore incendaris. potus videlicet ⁊ iuuẽtutis. Ignem luxurie fouet in gremio. qui aſſiduo vtit᷑ vino. Uerendoruꝫ Noe denudatio, ⁊ inceſtus Loth. te vinũ ſemper timere admoneant. Ebrietas enim viui hominis ſepultura eſt que ſenſus deſtruit. rationẽ extinguit. mentem ligat. conſcientiam vulnerat. ſanitatem corporis minuit. animaꝫ occidit. Scaturigo malorum ebrietas. carnem ad luxuriaꝫ excitat. peſſimis cogitationibus cor inquinat. in turpiſſima verba linguaꝫ laxat. Hieronymi ſacratiſſimi verbũ eſt. Repletus venter facile ſpumat in libidineꝫ. Sit igit᷑ viro caſto moderata refectio ſit potus parcus ⁊ tenuis ſit ſermo pudicus. Caueat familiaritateꝫ mulierum. ſenſus ſuos omni cuſtodia dirigat. ne in foueam libidinis cadat. Quotienſcũqꝫ cogitatio turpis mentẽ pulſare ceperit. memoriã dñice paſſionis ſubeat. cogitatuꝫ ſuum in vulnera ieſu xp̃i ponat. Scriptũ nãqꝫ eſt. Beatus qui tenebit. ⁊ allidet paruulos ſuos ad petram. Petra aũt inquit ap̃l's erat xp̃s Recordatio etenim dñice paſſionis. omnium temptationũ efficaciſſimũ remediuꝫ eſt. Enimuero quem xp̃i paſſio non emollit. nulla exercitatio curabit. Mox ergo vt carnis libido ſpiritum oppugnare cepit. leuet manus ſuas ad celũ cultor caſtitatis ⁊ dicat. Domine ieſu xp̃e amator caſti conſilij. tu ſcis vires meas ad reſiſtenduꝫ exignas. adiuua infirmitatẽ meam. per amaram paſſionẽ tuã Credo in dño. quoniaꝫ ſi orans cum deuotione perſtiterit. victoriam aduerſus carnem facile impetrabit. Uolo aũt te frater amãtiſſime nõ ſolũ facta. ſed ⁊ verba

turpia declinare. Corrũpunt em̄
mores bonos colloquia praua.
Necq; illos imitari velis. qui tur
piloquijs vacantes. caſtos ſe cor
de exiſtimãt. Ex abundãtia etem̄
cordis. os loquit. Vanus ſermo
vani cordis indiciũ eſt. Qualis
vnuſquiſq; apud ſe lateat prola
tus ſermo probat. Sunt nõnulli
⁊ quidem multi ſacerdotes. qui la
ſciuis moribus ſuis ſinceritatem
conſcientiarũ violant. quãq; ad
actũ libidinis corporaliter nõ ac
cedant. Sedent cum feminis lo
quentes turpia. tactus pruriẽtes
cõmiſcent ⁊ oſcula. ⁊ inter hec ſe
caſtos eſſe gloriantur. Et vbi ma
net ſermo dñicus. q̇ viderit mu
lierem ad concupiſcendum eam
iam mechatus eſt eã in corde ſuo
Si viro caſto mulierẽ videre ad
concupiſcendũ non licet. quanto
minus impudice cõtingere. oſcu
lari. ⁊ cõtrectare manibus. Dicit
nãq; aplus. Ab omni ſpecie ma
la abſtinete vos. ſicut decet ſan
ctos. An tibi non videt mali ſpe
cies. inter homines ſedere caſtos
⁊ iuuencularũ oſculis tactibuſq;
inſanire. Mentiar ſi non vidi ſa
cerdotes ⁊ maioris dignitatis p̄
latos totu; in nauibus diem ob
ſcenis cõſumere tactibus ⁊ oſcu
lis feminarũ. nullamq; dignita
tis ſue reuerẽtiã habuiſſe. Inter
nẽ libidinis indiciũ eſt. dum ver
ba quis turpia loqui conſueuit.
⁊ iungere tactus. Inter hec ne ca
ſtitas mentis illeſa manebit. Tu
aũt Nicolae chariſſime ſi dignũ
te deo miniſtru; exhibere deſide
ras. ſi libidinis duriſſimũ iugu;
euadere optas. non ſolũ a factis
ſed etia; a verbis turpibus. ⁊ mu
lieru; te tactu abſtineas. Impoſ
ſibile eſt non vulnerari mentem.
dum oſculo ⁊ manu laſciuiẽs cõ
tingis mulierem. Memento no
uiſſima tua monet ſapiens. ⁊ ine
ternum non peccabis. Nihil em̄
adeo cohibet a peccato hominẽ.
q̃ intenta memoria mortis.

De lectione ⁊ ſtudio ſcri-pturarum. Cap. iiij.

Scio ⁊ expertus ſum q̄
efficaciſſimum contra
omnes temptationes
remediũ. ⁊ ſtudium ⁊
lectio ſcripturarũ. Dicit em̄ bea
tus Hieronymus. Ama ſcientiã
ſcripturarum. ⁊ carnis vicia non
amabis. Sola em̄ ſcriptura eſt
que nobis celeſte promittit in tri
bulatione remediũ. Quid de ſu
perna patria ſcire vel credere po
terimus. ſi ſcripturas nõ habere
mus. Dicit nãq; aplus. Omnis
ſcriptura diuinitus inſpirata eſt
vt per patientiã ⁊ conſolatione;
ſcripturarum ſpem habeamus.
Idcirco moneo te. vt ſtudiũ ſan
ctarum ſcripturarum aſſumas in
huius peregrinationis ſolatium
quoniã ſi in lectione carus fueris
aſſiduus. facile mundũ cõtẽnes
cum vniuerſis vanitatibus eius.

Nihil enim ſic mētez a ſollicitu
dine vana ad ſupna eleuat. nihil
ſic carnis incendia ſed at . quō ſe
dulcitas ſacre lectiōis . Denicꝫ of
ficio tuo ſtudiū maxime cōgruit.
dicente malachia. Labia ſacerdo
tis cuſtodiūt ſcientiā. ꝛ legem re
quirent ex oꝛe eius . quia nūcius
dñi exercituū eſt. Nam ſicut pau
loante diximus. opoꝛtet ſacerdo
tem xp̄i. doctum eſſe lege diuina
vt ſciat ꝛ ſit vnde pꝛoferat ſermo
nē. Qui enim ſuſcepit aīas rege
re . ꝑ quibus ſummo iudici deo
rationem redditurus eſt. neceſſe
habet multa legere ꝛ intelligere.
Enimuero ſicut dixit magnus il
le gregoꝛius nazanzenus. ꝛ poſt
euꝫ papa Romanus. Ars artiū
eſt regimen animarū. Qui auteꝫ
nihil in ſcripturis ſanctis didicit
quid alios docebit. Aut quam
in p̄dicando ſacerdos vtilitatem
auditoꝛibus ſuis afferre poterit.
qui ſcripturas neſcit. Ue nunc tē
poꝛibus noſtris. in quibus eſt ſi
cut populus ſic ſacerdos . Stu
diū ſcripturarū ſacerdotes noſtri
abijciunt. eruditionē negligunt .
pro libꝛis ſcripturaruꝫ aues ꝛ ca
nes enutriūt. Uiderint ep̄i qui ta
les ideotas ꝛ inſcios ad ſacerdo
tij dignitatē pꝛomouent. qui im
peritis paſtoꝛibus curaꝫ ouium
xp̄i cōmendant. Recede de cōſoꝛ
tio eoꝛū qui ſciam abijciunt. qui
lectionē ſcripturarū negligunt. q̇
ſtudiū contemnunt. Nihil aliud
quā mūdanū ſapiunt. nihil quaꝫ
vanum diligunt. nihil niſi carna
le intelligunt. Cito ſubuerteut te
ſi in conuentum eoꝛum frequen
ter tranſieris. Sedent in inſidijs
cum potatoꝛibus in tabernis. lu
dis ꝛ cōmeſſationibus vacāt. nō
eſt timoꝛ dei ante oculos eoꝛum.
Jraſcunt̄ ſi quis coraꝫ eis loqui
de ſcripturis cepit. audire lectio
nem dedignant̄. ad fabulas aūt
cōuertunt̄. Quid tibi ꝛ illis. Nō
ne ſacerdotes ſunt. cōuerſatione
aſini. Nihil penitus de ſcripturis
intelligunt. diſcere contemnunt.
Romana lingua ſcribere vel loq̄
neſciunt. vix in vulgari exponere
euangelia didicerunt. Quantos
erroꝛes fabulas ꝛ hereſes in eccle
ſia p̄dicando populis ennuncient
quis niſi expertus credere poſſet
Pro libꝛis ſibi liberos cōparant
pro ſtudio concubinas amant.
Jſti ſunt ceci duces cecoꝛū. q̇ po
pulū dei ad iuſticiā non erudiūt.
ſed potius ſeducūt. O quot pau
peres xp̄iani in rure habitant. qui
ob ignoꝛantiā ſuoꝛum ſacerdotū
quid xp̄ianum deceat ignoꝛant.
Jnter hec nemo eſt qui aīaduer-
tat. nemo qui periculū aīarū do
leat. nemo qui remediū apponat
Omnes que terrena ſunt ſapiūt.
oēs ſua querūt. oēs ad lucra cur
rūt. Sed q̇d iſta ad nos. Unuſ
quiſqꝫ ſuo dño ſtat aut cadit. Et
quāuis ad me non pertineat iſta
coꝛrigere. non poſſum tamen nō
dolere. vidēs, oē malū in eccleſia
ex ignoꝛantia ſacerdotū ꝓcedere

Quis enim non doleat illos mā
data neſcire. qui cōſtituti ſunt ali
os inſtruere. Ecce nulla in ordi
nandis ſacerdotibus ſciētia que
ritur. non vocati accedere permit
tunt͛. nunqꝫ vita ordinandorum.
vt in primis oportuerat. diſcutit͛.
Propterea populus xp̄ianus fu
nibus peccatorū captiuus abdu
cit͛. ardor charitatis extinguitur.
cōcordia fraterne dilectionis vio
latur. Sacerdotes noſtri mūda
nis cupiditatibus effluunt. corri
gere vicioſos non p̄ſumunt. quia
ſe deliquiſſe in maioribus agno
ſcunt. Pauci etenim ſunt qui mo
ribus ſanctis in eccleſia nunc ful
geant. pauci ſcientiā ſcripturarū
amant. pauci cōmiſſum ſibi gre
gem verbo ⁊ exemplo debite in
formant. Nec mirum ſi minores
vacent a ſtudio ſcripturarū. cum
inter prelatos paucos inuenias
qui veterum exemplis inhereant
Eligunt͛ enim vt plurimuꝫ non
doctiores. ſed ad congregandas
diuicias pituras auidiores. Co
dices ſcripturarū aut nullos ha
bent aut paucos. quippe ꝗ odio
ſciētiā perſequunt͛. Nihil adeo ec
cleſiaſticā dignitatē minuit. ⁊ cō
tēptibilē reddit. ſicut ignorātia p̄
latorū. Cū oliꝫ ep̄i abbates ac ce
teri p̄lati ⁊ ſacerdotes animū ſcri
pturis intenderēt. nō tam facilis
criminibus ⁊ peccatis aditus pa
tebat. Amor etenim ac ſciētia ſcri
pturarū mundū docent contēne
re. vicia fugere. virtutes ſacratiſſi
mas amare. Quādiu populus
iſrahelliticus ꝑmanſit in lege dn̄i
nulla preualuit contra eos pote
ſtas inimici. At poſtꝗꝫ legis ſcie
tiā abiecit. multis aduerſitatibus
ſubditus fuit. Dicit eñ ſcriptura
Quoniā nō habuerūt ſapientiā.
perierūt propter ſuā inſipientiā.
Hodie quoqꝫ ſacerdotes eccleſia
rumqꝫ rectores in magno nume
ro ſunt. ſed pauci eorum ſciam le
gis ⁊ ſcripturarū aduertunt. Et
quia ſicut dn̄s per prophetā loq̄
tur. ſacerdotes noticiā legis abie
cerūt. ꝓpterea contēptibiles in po
pulo facti ſunt. Clamāt quidem
in tribulatione ad dn̄m. ſed non
exaudit eos. quoniaꝫ qui auertit
aures ſuas ne audiat legem. ora
tio eius erit execrabilis. Nō ergo
mirent͛ ſacerdotes ꝙ eos contem
nunt laici. quoniaꝫ ipſi ſpernunt
mandata xp̄i. Timeo autē vehe
menter. in breui contra clerū gra
uiora futura. Sed de his hacte
nus. Tu vero nō quid alij faciāt
ſed quid tibi ſit faciendum conſi
dera. Multi enim ad ſacerdotiū
in eccl'ia dei vocati ſunt. pauci ve
ro electi. Sūmopere igit͛ curan
dū nobis eſt. vt qui in ſorteꝫ dn̄i
naſcimur. etiā eligamur. Quid ꝓ
deſt hic ſacerdotio breuiſſimo tē
pore fungi. ſi ſepari contingat a
cōſpectu dei. Nihil ergo melius.
ꝗꝫ in celeſtibus deſideriū figere.
ſacre lectōis ſtudio īſiſtere. p̄ntia
ꝓ dei amore ſpnere. futura cogita
re. Hinc Petrus in aurora dicit.

Nil homini melius. ꝙ ſi diuinā
legendo. figat ibi mentem. quo ſi
bi vita venit. Legendis itaqꝫ ſcri
pturis continuū ſtudiū impendē
dum eſt. quia lectio alit mentem
⁊ fomenta miniſtrat virtutibus.
Ut ergo precium temporis non
amittas. ſacras legito ſcripturas
ſcribe libros. deuotis oratiōibus
inſta. ſuis temporibus etiā mani
bus labora. Non erubeſcas diſce
re quod ignoras. quia tunc alios
poteris vtiliter inſtituere. ſi a do
ctoribus ſemper petas informari
Non te pudeat nomen ſubire diſ
cipuli. ſi pertingere cupias ad ho
norem magiſterij. Spiritus etem̄
ſanctus qui docet hominē ſciētiā
humilitatis amator eſt. Quādo
ſedes ad menſam vt cibū capias
prius ſacris litteris inſonandum
memineris. quatenus dum caro
paſcit̄. mens ſuo alimento mini
me defraudet̄. In toletano quip
pe conſilio ita legit̄. Pro reuerē
tia dei ⁊ ſacerdotum id vniuerſa
conſtituit ſynodus. vt quia ſolēt
crebro menſis ocioſe fabule inter
poni. ⁊ omni ſacerdotali conui
uio lectio diuinarum ſcripturarū
miſceat̄. Per hoc enim ⁊ anime
edificant̄ ad bonū. ⁊ fabule non
de neceſſitate prohibent̄. Verbū
enim dei eſca ſpūs eſt. quia non
in ſolo pane viuit homo. ſed in
omni verbo quod ꝓcedit de ore
dei. Maximā antiqui patres ⁊
ſacerdotes diligentiā ſcripturis
ſanctis impenderunt. vt ⁊ mentē
ſalubriter paſcerent. ⁊ poſteritati
ad eruditionē vtilia prouiderent
Iſtorū veſtigijs inhereamus. vt
digni coram deo miniſtri inueni
re mereamur.

¶ De auaricia ⁊ cupiditate fugienda. ¶ Cap. v.

Quamqꝫ in pricipio ſer
monis noſtri cōtra aua
riciam ⁊ cupiditatē diſ
putauerimus. certa ni
hilominus rōne ducimur. vt etiā
in hoc loco de hac ipſa re iterum
eloquamur. Nunqꝫ enim ſatis cō
tra hoc viciū agit̄. niſi cum fundi
tus extirpatur. Sciens aūt ſalua
tor noſter ꝙ difficile ſit diuitem
intrare in regnū dei. ſequentibus
ſe dixit. Niſi quis renūciauerit oī
bus que poſſidet. non pōt meus
eſſe diſcipulus. Hinc pſalmiſta
nos admonet dicens. Diuicie ſi
affluant. nolite cor apponere. Et
apl̄us dicit. Habentes victum ⁊
amictū. his cōtenti ſimus. Quid
amplius querimus. qui miniſtri
dei ſumus. Turpis eſt in ſacerdo
te dei cupiditas. turpis auaricia
⁊ auri continua fames damnabi
lis. Tu ergo frater amātiſſime ſi
cupis in libertate ſpūs viuere no
li pecunias perituras querere. di
uicias noli amare. Iacta cogita
tum tuū in dn̄o ⁊ ipſe te enutriet.
ipſe eſurientē te paſcet. ipſe cuſto
diet. Nec volo vt prouidentiam
domeſticā penitus abijcias. ſed
ne per auariciā excedas. Radix

omnium malorum cupiditas eſt
que hominem non ſinit deo in li
bertate ſpiritus viuere. ſed men
tem ſemper torquet curis amaris
nec permittit eum aliunde ꝙ̄ de
diuicijs cogitare. Mediocritas
aūt res tutiſſima eſt. que nec ege
ſtate premitur. nec abundātia in
ſuperbiā eleuat. Uidemus inter
ſacerdotes dei cultores idoloruꝫ
qui pecunijs congregandis ſem
per inuigilāt. qui auaricie ſtudēt
qui de eterna vita nihil aut parū
cogitant. Uiuunt tanꝙ̄ nati ſint
ad queſtum. pietatem in paupes
longe abijciunt. nihil aliud ꝙ̄ au
rum querere ꝛ inuenire concupi
ſcūt. Uideres inter illos quoſdā
auaros ꝛ miſeros diuites. q̄bus
rerum temporaliū copia ꝛ abun
dantia maxima eſt. ſed facultas
vtendi acq̄ſitis deeſt. Omnibus
diebus quibus verſant in terra
miſere viuūt. comedere ꝛ bibere
pro neceſſitate corporis non pre
ſumunt. augere ad aceruum pe
cunie ſemꝑ aliquid concupiſcūt
Lucris inuigilant. de animaruꝫ
ſalute nihil penitus curāt. Plus
dolēt de amiſſo denario. ꝙ̄ ſi de
cez ex ſibi commiſſis anime peri
rent. Sed mirum non eſt ſi alie
nam negligat. qui propriā dam
nat. Quiſquis enim cor ſuū aua
ricie ꝛ cupiditati ſemel ſubmiſe
rit. nūꝙ̄ aut raro liber erit. Sem
per ad maiora lucra pecuniaruꝫ
ehiat. ad augmentū auri ſemper
anhelat. tantoqꝫ creſcit habendi
deſiderium. quāto contigerit cre
uiſſe nummum. Jam deinceps
vnum beneficiū quantūlibet pin
gue non ſufficit. pro impetrādis
etiam alijs ſacerdos auarus diſ
currit. ꝑ phas nephaſqꝫ nanſciſci
laborat qd̄ improbe concupiſcit.
Currit interea ad ſedem apoſtoli
cam. petitionis ſue narrat cauſaꝫ
que ſi cum veritate diſcutit. falſa
protinus inuenitur. Prebendas
deinde vnus homo mltas impe
trat. curam ouiū mercēnarijs lo
cat. lanā ꝛ lac de ouibus recipit.
ſed gregem paſcere contemnit.
Ue inquit propheta paſtoribus
qui paſcunt ſemetipſos. Putāt
ſe a noxa liberos qui per diſpen
ſationem ſummi pōtificis multa
beneficia obtinent. ſed quid req̄
ratur ad iſtam impetrationē nō
penſant. Tu autē ſta ꝛ noli tranſ
gredi terminos antiquos quos
poſuerūt patres tui. ſed pone cō
cupiſcentie modum. ne cadas in
peccatum. Uno beneficio quod
tibi pro mediocritate tui ſtatus
ſufficit te volo eſſe contentum. ne
ſi plura ſine iuſta neceſſitate ſuſce
peris. grauius coraꝫ deo inde iu
diceris. Noli multitudineꝫ ſecus
agentiū in exemplum aſſumere.
noli per latam viam peccantium
incedere. ſi ad vitam voles perue
nire. Qui altari deſeruit de alta
rio viuat. qui aūt paſcere oues ne
gligit. lanam ꝛ lac ab eis qua te
meritate requirit. Jnſtituta ſunt
eccleſiaſtica beneficia pro ſuſten

tatione eorũ qui ea deſeruiũt. nõ
ad auariciã illorũ qui ſua querũt
Qui onus portat ⁊ curã dignus
eſt recipere ſuſtentationẽ. Qui aũt
fugit onus ſollicitudinis. non ſi
ne culpa ꝑcipit emolumentũ la
ctis. Si ergo xp̄i oues paſcere rẽ
nuis. lanam ⁊ lac ab eis minime
queſieris. Nõ enĩ propter paſto
rem oues. ſed ꝓpter oues paſtor
cõſtitutus eſt. Nec cura aĩarum
appetenda eſt vt habeant alimẽ
ta. ſed alimenta potius requiren
da ſunt. vt debita omnibus adhi
beat cura. Sed a multis nũc or
do ꝑuertit. qui platuras ⁊ benefi
cia idcirco appetunt. vt in archa
pecunias habeãt. nõ vt aĩas pro
dei amore paſcant. O paſtor ⁊
idolum. q̄z miſere decipis temet
ipſum. Curas tm̃ vt comedas. q̃
vt curare aĩas poſſes comedere
debueras. Cupiditas radix ma
lorũ oĩm eſt. mater tranſgreſſio
nis. magiſtra nocẽdi. auriga ma
licie. inuẽtrix doli. ſeditionis ori
go. fouea ſcãdali. promotrix mẽ
dacij. Sacrilegia cõmittit ⁊ fur
ta. predas agit ⁊ incendia. bella
gerit ⁊ homicidia. Deniq̄z ſola
cupiditas eſt que ſymoniace ho
mines emere ⁊ vendere docuit.
inique petit ⁊ recipit. iniuſte ne
gociat. doliſ innitit. mendacio ⁊
periurio fouet. Ipſa eſt que fidẽ
frangit. diſſoluit pactũ. teſtimo
niũ corrũpit. ⁊ violat iuramentũ
Charitatẽ quoq̄z inter deũ ⁊ ho
minẽ extinguit cupiditas. frater
nam dilectionẽ interrũpit. concor
diã turbat. infatuat cõſiliũ. equi
tatis ꝑuertit iudiciũ. deſtruit vni
tatẽ. Si ergo te dignũ deo mini
ſtrum exhibere deſideras. hanc
omniũ malorũ radicem de corde
quantocius euellas. Breuis eſt
oĩs terrenarũ opũ poſſeſſio. bre
uis vite mortalis actio. inſtans
quotidie ad mortẽ humani gene
ris proceſſio. Cur ergo moraris
ꝑ dei amore cõtẽnere. que morte
interceptus cogeris in breui vel
inuitus relinquere. Non enĩ ha
bemus hic manentẽ ciuitatẽ. ſed
futurã inquirimus. Ubi theſau
rus tuus eſt. ibi ⁊ cor tuum erit.
Noli perituras mundi diuicias
querere. noli cor tuum auaricie
vinculis obligare. Decet enim ſa
cerdotem chriſti eſſe diſcipulum
mitem. ⁊ miſericordem. qui alie
na non cupiat. ſed in pauꝑes ſua
largiter diſtribuat.

¶ De honeſta cõuerſatione
ſacerdotũ exteriori. Ca. vj

Conſidera nũc qualẽ
cõuerſationẽ tuã debe
as inſtituere. qualẽq̄z
te oporteat viuere. vt
oĩpotenti deo cuius miniſter es.
ĩ toto corde valeas placere. Quã
tũ vero ad internã cõuerſationẽ
ꝑtinet. oportet vt mundus ⁊ pu
rus in conſciẽtia fulgeas. qui co
ram domino miniſtras. Dicit enĩ
ad ſacerdotes ꝓpheta dñi. San
ctificamini. qui fertis vaſa dñi.

Et dñs dicit. Lauamini. mundi
estote. auferte malū cogitationū
vestrarū ab oculis meis. quiesci
te peruerse agere. discite beneface
re. dicit dñs oipotēs. Quantum
vero ad exteriorē hominē ꝑtinet.
aplus episcopū instruens dicit.
Oportet epm irrep̄hensibilē esse
sobriū. pudicū. benignū. ornatū
moribus. hospitalem. docibilem
Quicquid aūt epo in hoc loco p̄
cipit. etiaȝ ceteris p̄latis ꝛ presby
teris mandat. Et primū quidem
cū dicit eū oportere esse irrep̄hen
sibilē. ab oibus vicijs ꝛ diffama
tionibus populi pronūciat imu
nem. Vita quippe sacerdotis po
pulo in exemplū proponit. que
lucerne cōparat. vt quēadmodū
lux luceat in tenebris. ita cōuersa
tio p̄sbyteri fulgeat in turbis. Di
cit em̄ in euangelio dñs. Sic lux
vestra coraȝ hoibus luceat. vt vi
deant opa vestra bona. ꝛ glorifi
cent patrē vestrū qui est in celis.
Tūc aūt sacerdos digne deo am
bulat. quando vitā suaȝ bonis ꝛ
sanctis operibus quottidie exor
nat. ꝛ mēbra sua que sunt sup ter
ram pro xp̄i amore mortificat.
Seruus nāq dñi est. hocq po
tissimū ab eo exigit. vt voluntatē
dei verbis ꝛ factis operetur. Ne
mo autē voluntatē dei ꝑficit. nisi
qui vicijs expulsis cor suuȝ habi
taculū virtutū facit. Caue ne spō
saȝ xp̄i ecclesie per vite turpitudi
nem macules. caue ne ꝑ malum
exemplū aliquē scandalisces. quia
quotquot tuo vicio in peccatum
duxeris. pro tot in supplicio cru
ciaberis. Rarus videaris in pu
blico. in domo assuesce consistere
ꝛ lectionibus vacare. Esto mente
ꝛ corpore quietus. noli ꝑ vicos ꝛ
vicinorū domos discurrere. noli
fabulis rusticorū interesse. Mi
nuit em̄ p̄sentia famaȝ. ꝛ parit in
pplo nimia sacerdotis familiari
tas contemptū. Rarus aūt egres
sus in publicū. magnā tibi in ple
be reuerentiā maturitatis exhibe
bit. Ita viue. vt tuo exemplo edi
ficent multi. In medio seniorum
pauca loquaris. qꝛ loquacitas se
pe reprehendit. vbi taciturnitas
laudat. Enimuero inter senes iu
uenem audire decet. non loqui.
Non appetas in sacerdotū colle
gio videri sapiens. ne coram eis
velut insipiens confundaris. Nō
sis verbosus ꝛ arrogans. respon
de cū humilitate ꝛ beniuolentia
interrogatus ꝛ ne fueris more ra
bulorū dum loqueris in voce cla
mosus. Risum excussum non di
ligas. ꝛ ab omni leuitate inhone
sta. te semꝑ ꝛ vbiq cōserues. In
utiles sermones ꝛ vana verba de
uita. sciens de omni verbo ocioso
quod locutus fueris. deo teratio
nem fore redditurū. Sit sermo
tuus moderatus ꝛ parcus. lōge
desit omne mendacium. ꝛ ne fru
stra fiat iuramentuȝ. Noli taber
nas cum rusticis ingredi. quia id
tue non licet honestati. Ualde
nameq incongruum est. vt is qui

peccatores debet arguere. ꝓ ſuã
p̄ſentiã peccatis ſe patronũ velit
exhibere. A ſanctis eñ patribus
ingreſſus tabernarium ſacerdoti
bus interdicit. niſi in itinere con
ſtituant. Ignominioſuꝫ eſt ſacer
dotẽ dei cũ ruſticis tabernam in
gredi. ⁊ os quod deo conſecratũ
eſt. impuris loquutionibus feda
ri. Facile p̄dicantis ſermo contẽ
nit. ſi inter ruſticos familiariter
effundat. Incipient te ex conſue
tudine familiaritatis cõtemnere
⁊ quaſi ex ſuis vnũ eſtimare. Nul
la eñ reuerẽtia maioribus impẽ
dit. ſi inter ſubditos eorũ vita an
guſtet. Oportet eũ qui preſidet
quadã reuerẽtia maturitatis oẽs
excellere ⁊ nimiã ſubditorũ fami
liaritatẽ ſapienter declinare. Eñ
uero auctoritatis p̄minentia frã
git. dum ſubiectorum actibus in
diſcrete cõmiſcet. Nulli detrahas
nec aduerſus aliquẽ ſcandalũ ſu
mas. Turpe eſt ſacerdoti. linguã
ſuã detractione polluere. que in
altari cõſtituta eſt. pro oĩbus ora
re. Neqꝫ aurem p̄beas detractori
bus. qꝛ detractor ⁊ libẽs auditor
pari condemnatione digni ſunt.
Alter enim diabolum portat in
lingua. alter in aure. [illegible]iſcat qui
huiuſmodi eſt nõ facile detrahe
re cũ te viderit inuitũ audire. Nõ
ſis citatus in lingua ⁊ in cõſortio
detractorũ ne ſteteris. quia oĩpo
tenti deo odibiles ſunt. Sepi au
res tuas ſpinis. ne audias verba
detractorũ. Nullũ ex ore tuo men

daciũ prodeat. ſermo turpis ex te
non procedat. ſed eſto cuſtos lin
gue tue. ne offendas in ſermone
Non ſis accidioſus ⁊ piger. neqꝫ
ſomno ⁊ inertie deditus. ſed in
feruore ſancti ſpiritus iugiter ac
cenſus. Frugalitatem hoſpitali
tatis non negligas. pauperibus
⁊ peregrinis qua potes ſedulita
te miſericorditer occurras. ſciẽs
hoc ſacerdotis eſſe proprium. vt
curam gerat egenorũ. Aurũ ha
beto nõ vt ſerues. ſed vt in elemo
ſynã pauperũ eroges. Laudent
te pauperũ eſurientiũ viſcera. nõ
diuitũ ructuantiũ conuiuia. Sit
menſa tua cũ pauperibus ⁊ ege
nis. quia in talibus xp̄s ſuſcipit.
⁊ curia celeſtis honorat. Conui
uia diuitũ ſupborũ. maxime po
tentium deuita. in quibus de aĩa
rum ſalute nihil agit. de ſpiritua
li cõuerſatione nihil penitus tra
ctat. Veſtitus tuus ſit honeſtus
nõ p̄cioſus. In faciendis elemo
ſynis noli ab hominibus gloriaꝫ
querere. ſed a ſolo deo laudem ⁊
mercedem expectare. Eſto pater
pauperũ. ⁊ tutor orphanorum.
Inconſolatus a te paup nullus
abſcedat. Non ſis ꝑcuſſor neqꝫ ri
xoſus in populo. neminem iniu
rioſe ledas. ſed omnibus quãtuꝫ
p̄uales benefacito. etiã inimicis.
Ne peccatores vnq̄ꝫ lactaueris.
ſed increpa tanq̄ꝫ auctoritatem a
deo conſecutus. Non ſis ꝑcuſſor
conſcientiarũ plebis tibi cõmiſſe
neqꝫ verbũ dei indiſcrete ꝓferas

ſed cū moderamine pietatis. Pe
nitentibus eſto miſericors. ⁊ ca
lamū quaſſatū noli conterere. ſci
ens ꝙ infirmorū curam ſuſcepe
ris non fortiū. Melius eſt enim
penitentē cū pietate ad purgato
riū mittere. q̄ȝ auſteritate cōfeſſo
ris deſperātē ad infernū deſtina
re. Horas tuas canonicas cuȝ re
uerentia ⁊ deuotione conſtitutis
ab eccleſia temporibus orare nō
negligis Horas quoqȝ beate ma
rie ſemꝑ virginis. vigilias defun
ctorū cum ceteris ex ordine ſacer
dotali debitis. legere non obmit
tas. Domus tue curā habe cum
timore dei. familiam ſi habueris
modeſtiā ⁊ honeſtatē ſeruare ver
bo ꝑſuade ⁊ exemplo. Enimue
ro ſacerdotis opinioneȝ ledit in
plebe. quādo de domeſticis eius
male loquitur populus. Sermo
tuus teſtimonio roboreť ſcriptu
rarū. quia quicquid p̄ter ſcriptu
ras ſanctas p̄cipiť. eadeȝ facilita
te contēniť qua probať. Nolo te
imitari eos qui ſine eruditione in
eccleſia predicant. qui fabulas ⁊
ſomniorū fantaſmata crebro alle
gant. ⁊ miſteria diuinarū ſcriptu
rum ignorant. Rabuli garruliqȝ
ſacerdotes. ſine ratione loquētes
populū non edificant. ſed vanis
ſermōibus ac fabulis eſopianis
in admiratione̅ ſui trahere labo
rant. Stulta enim ⁊ damnabilis
abuſio eſt. obmiſſis ſcripturis ⁊
euangelio. populū xp̄ianū. eſopi
fabulas docere. ⁊ geſta conficta
romanorū. Nec mireris ſi popu
lus imperitus iſta libētius audit
q̄ȝ ſcripturas cū hoc legas p̄dixiſ
ſe apoſtolū. Erit inquit tempus
cū ſanam doctrinā nō ſuſtinebūt
ſed ad ſua deſideria coaceruabūt
ſibi magiſtros prurientes auribus
⁊ a veritate quidē auditū auertēt
ad fabulas aūt cōuertenť. Hinc
Hieronimus ait. Uolucre verba
⁊ celeritate dicendi apud imperi
tuȝ vulgus admiratione̅ ſui face
re. indoctorū hominū eſt. Attri
ta frons interp̄tať ſepe qđ neſcit.
⁊ cū aliīs ſuaſerit ſibi quoqȝ vſur
pat ſciam quam nō habet. Nihil
tam facile q̄ȝ vilem plebeculaȝ ⁊
indoctam contione̅ lingue volu
bilitate decipe. que quicquid nō
intelligit plus admirať. Tu aūt
loquere que decent ſanam doctri
nam. ⁊ imperitorū applauſuȝ no
li querere. ſi locū inter doctos cu
pis inuenire. Curam animarum
imprudenter noli concupiſcere.
niſi prius ⁊ te ⁊ alios ſcđm eccle
ſiaſticā ſanctioneȝ iuſte didiceris
gubernare. Magiſteriū etenim
populi multis periculis ſubiīciť
⁊ quottidianis anguſtiīs tribula
tur. Oportet em̄ rectore̅ anima
rum ſine crimine eſſe. ſicut dei diſ
penſatorem. non ſuperbum. non
iracundum. non vinolentū. non
percuſſorem. non turpis lucri cu
pidum. ſed hoſpitaleȝ. benignū.
ſobrium. iuſtum. ſanctū. contine̅
tem. amplectenteȝ eum qui ſcđm
doctrinā eſt fidelem ſermonem.
vt potēs ſit exhortari in doctrina
ſana. ⁊ eos qui cōtradicūt argue

re. Oportet eum qui rector aīarū
conſtitutus eſt. non minus exem
plo docere ꝙ̄ ſermone. Accuſare
quidem auariciam ⁊ latro poteſt
emendare vero non niſi qui facit
quod docet. Delicatus magiſter
eſt. ꝗ pleno ventre de ieiunio diſ
putat. Prius ergo vita requiren
da eſt ꝙ̄ doctrina. quia plenius
opere docet ꝙ̄ ſermone. Excellē
tiſſimū nāqꝫ docendi genus eſt.
demōſtratio exempli. Et dn̄s ꝗ
dem ieſus prius fecit. poſtea do
cuit. Maxima enim auctoritate
in docendo vtit. cuius ſermo a
teſtatione operis comprobat. Fa
cile a ſubditis ſermo rectoris ꝑfi
cit. ſi morum honeſtate fulciatur
Qui aūt bene docens male viuit
proprij ſe oris ſententia perimit.
⁊ a mala inſtitutiōe ſubiectos nō
conuertit. Simul attende ꝙ̄ ꝑi
culoſa ſit cura animarū. maxime
his temporibus. quando vbiqꝫ
abundat iniqtas. ⁊ charitas mul
torū refriguit. Dies enim mali
ſunt. ⁊ hoīes ad iuſticiam tardi.
totuſqꝫ mundus in maligno po
ſitus. ⁊ rara fides in terra. Inter
hec verbum dei a populo deſpi
cit. xp̄iane religiōis inſtitutio ne
gligit. auctoritas ſacerdotalis cō
temnit. Vita laicalis multis pec
catis ⁊ ſceleribus obnoxia. peni
tentie remedia negligit. dolis ⁊
fraudibus intendit. monita ſacer
dotum contemnit. Et niſi rector
aīarū. pp̄lo ſibi commiſſo ſcelera
eorū ⁊ debitas pctōribus penas
ſollicite annūciauerit. coram deo
etiā ſanguinis eorū reus erit. Et
poſt hec adducet deus cuncta in
iudiciū. vbi paſtor aīarū ꝓ ſingu
lis rōnes reddere cogit. ⁊ ſi negli
gēs in hoc mūdo extitit. grauius
damnat. Tucius ergo eſt curā ⁊
regimen aīarū humiliter fugere
ꝙ̄ arrogāter vſurpare. Si enim
vnuſqſqꝫ in illo tremēdo iudicio
rōnem de ſua vita reddere vix ſuf
ficit. quō pro tot milibus ſibi cō
miſſis reſpondebit. O ꝙ̄ bene vi
uit. ꝗ ſibi viuit. Bonū iocūdūqꝫ
videt apud hoīes. ep̄m. abbatē.
paſtorē. vel quēlibet p̄latū. in hoc
ſeculo viuere. ſed ꝙ̄ terribilis ſit
exitus negligētis. ꝗs ſufficiet co
gitare. Etenī iudiciū durriſſimū
fiet in eos ꝗ p̄ſunt. ⁊ potētes po
tenter tormēta patient. Bene trā
ſit qui ſimpliciter viuit. cui nihil
terreni honoris cōmittit. cui ani
marū cura nulla cōmendat. Cu
ra etenim paſtoralis nunꝙ̄ eſt ſi
ne ꝑiculo. ꝙ̄diu viuit in hoc mū
do. Oīm quoqꝫ ꝑiculorū maxi
mū eſt cū ſeꝑata ꝑ mortē a corꝑe
aīa. ſūmo paſtori deo paſtor ter
renus ad rōnem ponendā fuerit
p̄ſentādus. Hic iā articulus vltīe
dānationis iminet. vbi rō villica
tiōis male diſpēſate exigit. ⁊ ſan
guis ouiū multarū de vnius pa
ſtoris manu reqrit. Quid tunc
paſtor imperitus rn̄dere ad obie
cta poterit. ꝗ in cura ouiū negli
gēs fuit. Obmuteſcat neceſſe eſt.
quia quod reſpondeat nō habet

Si ergo frater ad curã animarũ
te idoneũ existimas. ſi eccleſiam
Mernicenſem regere paras. ſci
to te pro his adducendũ in iudi
cium. ⁊ pro vite merito gloriã ſu
ſcepturũ vel tormentũ. Sed cre
de mihi ſecurus moritꝛ. q̄ obmiſ
ſis aliorum curis. ſibi ſoli in dei
timore conuerſatꝛ. Cui enim mul
tum cõmittitꝛ. etiã multum ab eo
exigetꝛ. Sacerdos maxime curã
habẽs animarũ. dei preco eſt. vt
populo voluntatẽ oĩpotentis nũ
ciet. ⁊ peccantes in lege dñi ꝑ in
crepationis verba curet. Opor
tet ergo vt doctus ⁊ conſtantiſſi
mus ſit. ne aut per ignorantiã de
fluat aut ꝑ inconſtantiaꝫ odia ꝑ
uerſorũ ꝑtimeſcat. Turpe eſt em̃
ꝓpter metũ populi. tacere ſermo
nes dei. Modico vino ſacerdoti
vtendũ eſt. ne ſi potationibus va
cat. opprobrium in populo fiat.
Vinolentos enim ſacerdotes ⁊
apl'us damnat. ⁊ ab acceſſu alta
ris. vetus lex prohibet. In Aga
thenſi quoqꝫ conſilio ita legitur.
Ante oĩa a clericis vitetꝛ ebrietas
que omniũ viciorũ fomes ac nu
trix eſt. Itaqꝫ eum quẽ ebrioſum
fuiſſe conſtiterit. vt ordo patitur
aut triginta dierũ ſpacio a cõmu
nione ſubmoueatꝛ aut corꝑali ſub
datꝛ ſupplicio. Luxurioſa em̃ res
eſt vinũ. ⁊ cõtumelioſa ebrietas.
oĩs qui miſcetꝛ his. nõ erit ſapiẽs
Qui abſqꝫ vino ardet. ardore
adoleſcentie. ⁊ inflammatꝛ calore
ſanguinis. ⁊ valido eſt corpore.

vinũ vt venenũ fugiat. ne multi
plici incẽdio ſuffocatus in ſcenũ
luxurie cadat. Stomachus vino
eſtuans libidinẽ concitat. ſenſuꝫ
ebetat. caput ⁊ totum corpus de
bilitat. Prouerbio quoqꝫ dicitꝛ.
Pinguis venter gignit ſenſuꝫ te
nuem. Cum ergo ad conuiuia ſa
cerdotũ vocatus accedis. nõ ob
liuiſcaris honeſtatis clericalis. ſꝫ
modeſtũ ⁊ continentẽ te in omni
bus exhibeas. ⁊ caue ne aut lin
guã aut aures habeas prurientes
id eſt ne aut ipẽ detrahas. aut de
trahentibus auditũ accõmodes
Scito quia cũcta que de aliĳs lo
queris in temetipm retorq̄nda
ſunt. ⁊ in hiſipſis forte dep[re]hen
dendus eris. q̄ in aliĳs arguebas
ſed forſitan dices. Referentibus
iniuriã facere non poſſum. quia
inuanũ nititꝛ. quiſquis omnium
obſtruere labia meditatꝛ. Quid
ergo aliorũ detractio ad me. Nũ
quid ego ꝓhibere hoĩes poſſum
ne loquantꝛ. Sed quẽadmoduꝫ
ſuperius diximus. ita te coram
detractore exhibeas. vt diſcat nul
li detrahere. cuꝫ te viderit non li
benter que loquitꝛ audire. Cuꝫ de
tractoribus ait Salomon. ne cõ
miſcearis. qm̃ repente veniet per
ditio eorũ. Et ruinã vtriuſqꝫ q̄s
nouit. Tam illius videlicet qui
detrahit. qꝫ eius qui aurẽ accom
modat detrahẽti. Eſto moribus
⁊ cõuerſatione maturus. verbis
rarus ⁊ prouidus. ſilentio ⁊ taci
turnitate diſcretus. In ꝑſcrutan

dis miſterijs ſcripturarum ſedu
lus eſto. ⁊ ſi quid dubietatis tibi
legenti occurrerit. ad interpreta
tiones ſeniorū noueris referen
dum. Habes in vicino antiquiſſi
me vrbis Treuerorū gymnaſiū.
in quo copia doctorū eſt. ad q̃s
in queſtionū ambiguitate pote
ris habere recurſum. Nec aurū
tibi charius ſit q̃ ſcientia. quia ſa
pientie fructus eternus eſt. vſus
vero diuiciarum breuis ⁊ momē
taneus. Nemo ſit qui ſalutare ſtu
diū prohibeat. nō mater. non fra
ter. nō cognatus. nō ſoror. tu fac
opus euāgeliſte. diſce qđ doceas
ne paſtor ⁊ idolū exiſtas. Unus
es ⁊ ſecundū nō habes. cui ergo
diuicias theſaurizares Viue tem
perate. nnptias ⁊ cōuiuia immo
derata ne viſites. quia ⁊ mentem
virtutibus exuunt. ⁊ burſam nū
mis vacuā reddunt. Compara ti
bi de oblatis elemoſynis diuine
ſcripture codices. quarū aſſidua
lectiōe doctus. populū cōmiſſū
digne poſſis inſtruere. ⁊ temet
ipſum per contemplationem ad
celeſtia eleuare. Ama ſcientiam
ſcripturarū. ⁊ corā deo ⁊ hoibus
exaltabit te. Noli conſentire volu
ptatibus carnis. impetū furoris
reprime. ⁊ mortis ne vnq̃ obliui
ſcaris.

Qualis debeat eſſe ſacerdos in conuerſatione interna. Capitulū. vij.

Quoniam vero nō ſuffi
cit miſtro xp̄i honeſtū
corā hoibus cōuerſari o
nem ducere. niſi coram
deo ab omni ſcelere mundus ſiu
deat apparere. exhortor te vt cor
tuū in timore oipotentis dirigas
⁊ nullas vnq̃ contra deum cogi
tationes admittas. Oportet em̄
ſacerdotem dei ſanctū eſſe mente
⁊ corpore. ⁊ mundū in cogitatio
ne. Hinc dn̄s dicit. Sancti eſto
te. quoniā ego ſanctus ſum. dn̄s
deus veſter q̇ ſanctifico vos. Et
Petrus archiap̄ľus dicit. Uos
genus electū. regale ſacerdotium
gens ſancta. populus acquiſitio
nis vt virtutes annūcietis eius. q̇
de tenebris vos vocauit. in admi
rabile lumen ſuū. Primū in cor
de tuo locū charitas obtineat. q̄
plenitudo legis eſt. ⁊ cōſumatio
prophetarū. Omniū em̄ virtutū
maxima eſt charitas. que in dile
ctione dei ⁊ proximi cōſiſtit. De
us aūt ex toto corde propter ſe di
ligēdus eſt. ⁊ proximus propter
deū. Nemo aūt veraciter deū di
ligit. ſi in fide, p̄ximū odit. Chri
ſtus enim deus ⁊ homo eſt. To
tum ergo xp̄m nō diligit. qui ho
minē odit. Nullum opus bonū
deus accipit. niſi qđ flāma chari
tatis in ara cordis accendit. Cha
ritas em̄ virtutū omniū obtinet
principatū. Hanc humilitas ſeq̇
tur. que virtutū cuſtos memorat
Huius tante eſt eminentia virtu
tis. vt oia alia cito pereat. niſi hu

militatis fundamento roboret.
Dicit em̄ ſanctus papa Gregori
us. Qui ſine humilitate virtutes
congregat. quaſi puluerē in ven
tuz portat. Unde em̄ ferre aliq̄d
cernit. inde grauius cecat. Ma
ximū ergo ſacerdotis ornamētū
charitas eſt. ⁊ ꝑcioſiſſimuz in ve
ſte illius margaritum humilitas
Tu q̄ꝫ frater has geminas in te
virtutes exprime. ⁊ fructuoſus in
eccl'ia dei ꝑdicator eris. Quicq̄d
dixeris. facile ꝑſuadebis audito
ribus. ſi charitatē ⁊ humilitatem
habeas in corde. ſeduloq̄ꝫ demō
ſtres in oꝑe. Locū nō habeat in
corde tuo maledicta ambitio. q̄
adeo mentē quaz ſemel inuaſerit
excecat. vt dei ſalutiſq̄ꝫ ꝓprie obli
uionem inducat. Eſto chriſtia
nus amator hominū. ⁊ hoſtis vi
ciorū. Serua mādata dei ⁊ eccle
ſiaſticas ſanctiones noli neglige
re. Honora oēs hoīes ꝓpter deuz
⁊ neminē vnq̄ꝫ duxeris contem
nendū. Quod tibi fieri non vis.
alteri ne feceris. Sol nō occidat
ſuꝑ iracundiā tuā. Diuitū adula
tiones fugito. ⁊ peccatores ne ali
quando palpaueris. Abnega te
metipſuz deſiderijs tuis. vt diſci
pulus xp̄i efficiaris. Caſtiga cor
pus tuū iuxta ap̄lm in ſeruitutez
redigens. delicias ſperne. caſtuz
ama ieiuniū. Pius eſto in pau
peres. eſurientē ciba. nudū veſti.
infirmum viſita. captiuuz libera.
conſolare triſtem. ſepeli mortuuz
Mundū noli diligere. diuicias

noli querere. poſt vanitatez noli
currere. Nemo enim militās deo
negocijs ſecularibus ſe implicat
Nemini feceris iniuriā. ſed diſce
patienter ferre illatam. exemplo
dn̄i tui. qui pendēs in cruce. pro
ꝑſecutoribus ſuis exorauit, vt nō
perirēt. Pacē cū oībus hoībus
habeas. cōcordiā ⁊ vnanimitatē
dumtaxat cū deuotis. Nō ſis ſu
perbus ⁊ arrogans. nō ſomnolē
tus ⁊ piger. nō vinolētus ⁊ mul
tum edax. nō obloquutor ⁊ teme
rarie quemq̄ꝫ iudicans. Cuſtodi
actus tuus omni hora. ⁊ memo
ria futurorūz in cogitatione tua
ſemꝑ verſet. Dicit em̄ ſcriptura
Fili. memorare nouiſſima tua. ⁊
ineternū non peccabis. Semꝑ
itaq̄ꝫ moriturū te cogita. diem iu
dicij time. inferni tormenta expa
ueſce. Si hec feceris. oēs tempta
tiones carnis facile ſuperabis.
Sperne voluptates mundi. vt
ad ſuperne felicitatis gaudia va
leas introire gaudens. Noli de
ciꝑe aīam tuā. nemo pōt hic gau
dere cū mundo ⁊ poſtea regnare
cū xp̄o. Per multas etenim tribu
latiōes oportet nos intrare in re
gnū dei. Spretis itaq̄ꝫ p̄ntibus
oī deſiderio ad eterna gaudia fe
ſtinemus. Omni cuſtodia ſerua
cor tuū. q̄m ex ipſo vita procedit
Si aliq̄ delicto ꝑoccupatus fue
ris. nō tardes penitentie remedia
querere. ⁊ ꝑ veraꝫ cōtritionē te in
confeſſione expurgare. Contēde
ꝑ anguſtā viā ad vitam ingredi.

hoc eſt carnis deſideria non ꝑfi
cere. mundū odire. ſpiritu viuere
Ad militandum deo cōtra vicia
carnis vocatus es. noli ante vi
ctoriam quieſcere. noli a pugna
deſiſtere. qꝛ nemo coronabiť ni
ſi victor. In hac autem vita non
eſt certa victoria. ſed cōtinua pu
gna. Qui ꝑſeuerauerit vſq; in fi
nē. ſaluus erit. In fine ſuo com
probabitur vir. Milicia eſt vita
hoīs ſuper terram. Miles enim
ſummi regis es. nō licet tibi ago
nē illius deſerere. Bonus miles
regē ſuum quocūq; ierit ſequiť.
Ubi ergo eſt rex tuus. In celo
Cur illum non ſequeris. Quid
facis in terra. ſi miles es regis ſu
perni celeſtis. Quare dn̄m tuuꝫ
nō ſequeris. Ipſe em̄ dicit. Qui
mihi miniſtrat. me ſequať. ⁊ vbi
ſuꝫ ego. illic ⁊ miniſter meus erit
Sequať inquit. nō greſſibus pe
dum. ſed paſſibus affectionum.
Apoſtolus quoq; dicit. Nemo
militās deo implicat ſe negocijs
ſecularibus. vt ei placeat cui ſe ꝓ
bauit. Sicut ergo qui militant
regi terreno. oībus iuſſis eius
obediunt. ⁊ quocūq; mittunť pa
rati ⁊ prompti ſunt. nulla ſe vxo
ris vel liberorum gratia excuſan
tes. ita militē xp̄i mandatis eius
in oībus oportet obedire. ⁊ ī nul
lo penitus ſe excuſare. Tu ergo
qui coronā īmarceſſibilē victorie
expectas. labora ſicut bonus mi
les ihesu xp̄i. nulla terrene ſollici
tudinis cura te aggrauet. nulla car
nis voluptatis mentem illecebra
tangat. Nihil em̄ xp̄i milite feli
cius. cui ꝓmittunť regna celoruꝫ
nihil laborioſius q̇ quottidie de
vita periclitať nihil fortius q̇ vin
cit diabolū. nihil imbecillius q̇
carne ſuperať. Nō te domus ſuo
cet. non parentela impediat. nō
caro cōſtringat. Volo te ſine ſol
licitudine eſſe. vt libere cogites q̄
dei ſunt. Nudus ⁊ expeditus ad
celum vola. quia nuduꝫ te mater
genuit. nudum terra ſuſcipiet,
Ama qđ non ꝑdas. contēne qđ
tenere nō preuales. quere quo in
eternū feliciter gaudeas. Ita vi
ue. vt mori non timeas. Bona cō
ſcientia mortē non meruit. quia ꝑ
illam ſe ad eterna celeſtis patrie
gaudia venturam eſſe cognoſcit.
Habes nunc amantiſſime frater
qđ a me poſtulaſti. habes aliqua
lem bone cōuerſationis formulā
cui imprimaris. habes ſancte ex
hortationis normā ad quā ſedu
lo poſſis habere recurſum. Feci
qđ potui. non quantū volui. De
reliquo viue ſcđm euangelium ⁊
cōſtitutiones ſanctoruꝫ patrum.
in quibus oīs ꝑfectionis xp̄iane
forma conſpiciť. Vale memor
noſtri. Ex Spanhem kalendis
Aprilis. Anno. M.cccc.lxxxvj

Explicit libellus dn̄i Johannis
Tritemij abbatis Spanhemen
ſis. de vita ſacerdotum.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg